

Ю. Ю. Онопрієнко,
аспірант кафедри європейської економіки і бізнесу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-3441-8898>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.23.151

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ДОСВІД КРАЇН ЄС

Yu. Onopriienko,
Postgraduate student of the Department of European Economics and Business,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

STRATEGIC DIRECTIONS OF MODERNIZATION OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE: EXPERIENCE OF EU COUNTRIES

У статті визначені основні напрями модернізації банківської системи України в умовах євроінтеграції та повномасштабної війни. Акцентується увага на необхідності адаптації вітчизняної банківської системи до європейських банківських стандартів. Розкрито основні напрями впливу європейських банківських стандартів на діяльність українських банків.

У статті зазначено, що до певних європейських банківських стандартів вітчизняна банківська система вже адаптувалася. У статті приділена увага стандартам Базель III, вимогам GDPR (закон про конфіденційність і безпеку даних), стандартам ESG (комплексний підхід до сталої, етичної та відповідальної діяльності). Проаналізовані показники діяльності банків в Україні. Акцентована увага на тому, що інтеграція вітчизняної банківської системи у європейський фінансовий простір вимагає модернізації банківської системи України. Складений автором алгоритм комплексного підходу до модернізації вітчизняної банківської системи, який включає п'ять етапів. У статті показано як модернізація банківської системи призводить до підвищення конкурентоспроможності банків.

In the article are identifies the main directions of modernization of the banking system of Ukraine in the conditions of European integration and full-scale war. Attention is focused on the further rapid development of the information economy, the trends of digitization which should be taken into account. In the article has been proven the need to adapt the domestic banking system to European banking standards. It is noted that European standards will generally have a positive impact on the domestic banking system, and revealed the main areas of influence of European banking standards on the activities of Ukrainian banks — increasing the level of stability and sustainability, improving the level of transparency and trust, protecting consumer rights, improving risk management and supporting innovation and sustainable development The article states that the domestic banking system has already adapted to certain European banking standards. In the article attention is paid to Basel III standards, GDPR requirements (data privacy and security law), ESG standards (environmental, social, and governance factors in the banking industry).

The indicators of the activity of banks in Ukraine are analyzed, including indicators of the profitability of bank assets and bank capital, and the adaptability of the domestic banking system to a full-scale war, which continues to this day, is proven. It is analyzed in the article and attention is focused on the fact that the integration of the domestic banking system into the European financial space requires the modernization of the banking system of Ukraine. The algorithm of a comprehensive approach to

the modernization of the domestic banking system compiled by the author, which includes five stages — conducting an assessment of the analysis of the current state of the banking system, determining the main priorities of the strategic directions of the modernization of the banking system, developing a comprehensive modernization plan, analyzing and monitoring the implemented modernization measures, achieving modernization goals. The article shows how the modernization of the banking system leads to an increase in the competitiveness of banks.

Ключові слова: модернізація банківської системи, європейські банківські стандарти, європейський фінансовий простір, конкурентоспроможність, стійкість і стабільність банківської системи.

Key words: modernization of the banking system, European banking standards, European financial space, competitiveness, sustainability and stability of the banking system.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В сучасних умовах світового економічного розвитку, подальшого стрімкого розвитку інформаційної економіки, євроінтеграційних процесів українська банківська система потребує її трансформування та модернізації. Це дасть можливість більш легко інтегруватися у європейський фінансовий простір і стати більш конкурентоспроможними банками на міжнародному ринку. У цьому контексті актуальним є досвід банківського сектору країн Європейського союзу, які використовують сучасні інноваційні технології та інструменти.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПРИАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Проблематика дослідження сучасних трендів в банківській діяльності, її трансформації та модернізації розкривається у працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед іноземних фахівців виділимо праці Billings M. [1], Figueiras I. та ін. [2], Kilimnik J. [3], Lane P. [4], Sibanda W. та ін. [5]. Серед вітчизняних вчених та фахівців на увагу заслуговують дослідження з модернізації банківської діяльності Гулей А. [6], Мещерякова А. [7] та ін., Пишного А. [8], Ткаленко С. [9] та багато інших. Проте в сучасних умовах євроінтеграційного вектору України питання модернізації банківської діяльності потребує більш глибокого дослідження з метою інтеграції до європейського банківського середовища.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є визначення стратегічних напрямів модернізації вітчизняної банківської системи та розкриття їх особливостей в процесі інтеграції до європейського фінансового простору.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Повномасштабна війна в Україні, виклики геополітичної та гео економічної нестабільності здійснюють вплив на вітчизняну банківську систему. Саме тому, на сьогоднішній день банківська система України має високі ризики, обмеження доступу до міжнародного ринку капіталу, і сучасний етап вимагає адаптації до європейських банківських стандартів і водночас, сучасне середовище створює усі умови для подальшого розвитку банківської системи та її модернізації.

Адаптація до європейських банківських стандартів позитивно вплине на діяльність українських банків, сприяючи підвищенню їхньої стійкості, прозорості, конкурентоспроможності та інтеграції в європейський фінансовий простір. Так, за даними НБУ, Україна активно співпрацює з Європейським центральним банком, Європейським органом банківського нагляду та Європейським органом страхування і пенсійного забезпечення [10]. Основними напрямками впливу європейських банківських стандартів на діяльність вітчизняних банків є:

- підвищення рівня стабільності та стійкості завдяки впровадженню стандартів Базель III;
- покращення рівня прозорості та довіри для банківських стейкхолдерів;
- захист прав споживачів, зокрема через дотримання європейських вимог GDPR (загальний регламент захисту даних) щодо конфіденційності персональних даних в банках, що підвищує рівень захисту клієнтів і допомагає запобігати зловживанням із боку банків;
- вдосконалення управління ризиками;
- підтримка інновацій та сталого розвитку.

Українська банківська система вже адаптувалася до стандартів Базель III, що призвело до посилення вимог до капіталу банків, покращило процес управління ризиками та загалом сприяло фінансовій стабільності та стійкості банківського сектору [11]. Банки зобов'язані формувати достатній капітал для покриття потенційних втрат і впроваджувати стрес-тестування, що дозволить вчасно реагувати на зміни в економічному середовищі.

Європейські стандарти вимагають підвищення прозорості звітності та підзвітності банківської діяльності, що створює кращі умови для взаємодії з інвесторами і вкладниками. Це також допомагає боротися з корупційними ризиками, підвищує підзвітність банківського сектору перед НБУ, іншими регуляторними органами і суспільством.

Європейські вимоги GDPR щодо конфіденційності персональних даних сприяють зростанню довіри до банківської системи і допомагають покращити репутацію банків. GDPR це новий, найсуворіший європейський закон про конфіденційність і безпеку даних в світі, прийнятий у 2018 році [12]. Незважаючи на те, що він був розроблений і прийнятий Європейським Союзом, він накладає зобов'язання на організації, які збирають дані пов'язані з людьми в ЄС. GDPR стягуватиме суворі штрафи з тих, хто порушить його стандарти конфіденційності та безпеки (штрафи сягатимуть десятків мільйонів євро). За допомогою GDPR Європа демонструє свою тверду позицію щодо конфіденційності та безпеки даних у той час, коли все більше людей довіряють свої особисті дані хмарним службам, а порушення стають щоденним явищем.

Стандарти ЄС сприяють покращенню управління ризиками, що включає вимоги до антикризового управління, контролю кредитних і операційних ризиків. Це сприяє розвитку внутрішніх систем контролю банків і дозволяє своєчасно виявляти потенційні проблеми і реагувати на них.

Адаптація до стандартів сталого фінансування, зокрема ESG (це комплексний підхід до сталої, етичної та відповідальної діяльності), сприятиме розвитку екологічних проєктів, зеленого фінансування, а також допоможе банкам пропонувати інноваційні послуги з урахуванням екологічних аспектів. Політика з розвитку сталого фінансування в Україні, що реалізується НБУ спрямована на досягнення наступних цілей [13]:

- сприяння сталому економічному розвитку,
- сприяння розвитку екологічної свідомості та соціальної відповідальності у фінансовому секторі України;
- забезпечення дотримання фінансовими установами, які регулюються НБУ, екологічних цілей, принципів сталої економічної діяльності та принципу пріоритетності енергоефективності, які визначені Європейським зеленим пактом [14];

- сприяння розвитку економіки замкнутого циклу в Україні в напрямку досягнення кліматично нейтральної, ресурсоефективної та конкурентної економіки.

Усі цілі є взаємодоповнюючими, а політика НБУ є невід'ємною частиною глобальних, європейських та національних тенденцій до сталого розвитку. Отже, європейські стандарти покращать фінансову дисципліну в українських банках, сприятимуть підвищенню їхньої репутації, довіри з боку інвесторів і вкладників, та наблизять банківський сектор до міжнародних ринків капіталу. Це створить надійне фінансове підґрунтя для розвитку економіки України та її інтеграції у європейську спільноту.

Таблиця 1. Деякі показники діяльності банків в Україні, 2019–2024 роки

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Кількість діючих банків на 01 січня року	77	75	73	71	67	63
з них з іноземним капіталом	37	35	33	33	29	27
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	23	23	23	23	22	19
Рентабельність активів, %	1,69	4,26	2,44	4,09	1,04	3,24
Рентабельність капіталу, %	14,67	33,45	19,22	35,08	9,68	30,26
Кредити надані клієнтам, млрд грн	1 118,9	1 033,4	960,6	1 065,3	1 036,2	1 024,7
Вкладення у ЦП та довгострокові інвестиції, млрд грн	480,6	539,5	791,4	829,9	1 022,7	1 466,5

Джерело: складено автором за даними [15].

Зазначимо, що війна вплинула на вітчизняну банківську систему, зокрема призвела до уповільнення розвитку, акцентувала увагу на підвищення внутрішньої фінансової безпеки. Аналіз деяких основних показників банківської системи показав відносно її стабільність (табл. 1). За часів війни з 2014 року спостерігаємо поступове зменшення кількості банків, зокрема за період повномасштабної війни кількість банків зменшилась на вісім, і становила 63, з них 17 банків з 100% українським капіталом.

Показники рентабельності активів і капіталу мають постійні коливання протягом досліджуваного періоду. В Європейському союзі рентабельність банківських активів за даний період знаходилась у межах 0,12—0,49%, а рентабельність банківського капіталу — в межах 1,99—8,01% [16; 17]. Рентабельність банківських активів засвідчує те, як банки їх використовують для отримання прибутку; висока рентабельність банківського капіталу, як правило, означає ефективне управління. Також, стандарти Базель III впливають на розмір банківського капіталу. Загалом банківська система засвідчила свою адаптивність до повномасштабної війни.

З метою інтеграції у європейський фінансовий простір банківська система має модернізуватися, імплементувати європейські банківські стандарти, що забезпечить стабільність банківських потоків, і сприятиме підтриманню ліквідності та ефективного управління ризиками. Алгоритм комплексного підходу до модернізації вітчизняної банківської системи включає п'ять етапів (рис. 1).

I етап — проведення оцінки аналізу поточного стану банківської системи, що включає в першу чергу оцінку фінансової стабільності банків, їх стійкість до зовнішніх і внутрішніх коливань на фінансовому ринку; проведення оцінки щодо відповідності нормативним вимогам міжнародних організацій, МВФ, ЄС (ЄЦБ, Європейського органу страхування і пенсійного забезпечення, Європейського органу банківського нагляду).

II етап — визначення основних пріоритетів стратегічних напрямків модернізації банківської системи з врахуванням сучасних трендів в банківській діяльності, таких як діджиталізація, цифровізація, клієнтоорієнтованість, прозорість і безпечність.

III етап — розробка розгорнутого плану модернізації з визначеними цілями та термінами для усіх етапів запровадження модернізаційних заходів. Як зазначив у своєму дослідженні Гулей А. І. банківська система вже пройшла перший етап трансформації [6], і сучасні тренди вплинуть на модернізацію та адаптацію банківської системи до європейського фінансового ринку.

IV етап — аналіз та моніторинг модернізаційних заходів, який відбувається на усіх етапах реалізації модернізаційних заходів. Ефективний контроль сприятиме оптимізації банківських процесів. Основними критеріями банківського моніторингу є [18]: доцільність, результативність, економічність, регулярність, системність, дієвість та ін. Використання результатів моніторингу покращить банківську діяльність і підвищить її конкурентоспроможність.

V етап — досягнення цілей модернізації. Основними цілями модернізаційних заходів у банківській діяльності є:

- підвищення фінансової стабільності та стійкості;
- посилення прозорості банків та підзвітності;
- покращення захисту прав клієнтів та сприяння безпеки їх даних;
- сприяння сталому розвитку та зеленому фінансуванню;
- покращення антикризового управління та стійкості до зовнішніх викликів і ризиків;
- гармонізація з європейськими банківськими стандартами.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Сучасні умови економічного розвитку України є досить складними зважаючи на повномасштабну війну, у тому числі для розвитку і модернізації банківського сектору. Війна створила надзвичайно високе навантаження на економіку країни, тому модернізація банківської системи України є вкрай важливою і необхідною, у тому числі для підтримки національної економіки. Водночас зазначимо, що банківська система досить швидко адаптувалася до таких складних та кризових умов, і сприяла стабільності фінансових потоків. Банківська система підтримала ліквідність та здійснила ефективне управління ризиками.

Цілі модернізації спрямовані на створення надійного, ефективного та відкритого банківського сектору, що підтримує не лише економічний розвиток України, а й її поступове зближення з європейськими стандартами. Модернізація банківської системи впливає на покращення прозорості, зростання рівня безпеки фінансових операцій та ефективності банківської системи. Загалом модернізація сприятиме більш легкій інтеграції до європейського фінансового ринку, а також зростанню рівня конкурентоспроможності на світовому ринку.

Література:

1. Billings M., Mollan S. and Garnett P. Debating banking in Britain: The Colwyn committee, 1918. Business History. 2021. Vol. 63 (6), P. 944—965. DOI:10.1080/00076791.2019.1593374.

I етап — проведення оцінки аналізу поточного стану банківської системи

II етап — пріоритезація стратегічних напрямків модернізації банківської системи

III етап — розробка плану модернізації

IV етап — аналіз та моніторинг модернізаційних заходів

V етап — досягнення цілей модернізації

Рис. 1. Алгоритм підходу до модернізації вітчизняної банківської системи

Джерело: складено автором самостійно.

2. Figueiras I., Gardo S., Grodzicki M., Klaus B., Lebastard L., Meller B. and Wakker W. Bank mergers and acquisitions in the euro area: drivers and implications for bank performance. ECB. November 2021. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/financial-stability-publications/fsr/special/html/ecb.fsrart202111_02~33910adb15.en.html.

3. Kilimnik J., Pavlovski C. Core Bank Transformation in Practice — Large Scale IT System Renovation. Business, Computer Science. 2014. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Core-Banking-Modernization-For-improved-operating-Sinha-Zimmerman/2124db8fb0c9009e995b1497ca591b6272ee664b>

4. Lane Philip R. Europe's role in a changing global economy. ECB. 2019. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2019/html/ecb.sp191115_1~41915e34c6.en.pdf?1f6e3468deea344483e0446acac2acc3.

5. Sibanda W., Ndiweni E., Boulkeroua M., Echchaibi A., Ndlovu T. Digital technology disruption on bank business models. International Journal of Business Performance Management. 2020. № 21. P. 184—213.

6. Гулей А. І. Цифрова трансформація вітчизняного банківського середовища в умовах розвитку фінтех-екосистеми. Український журнал прикладної економіки. 2019. Том 4. № 1. С. 6—15.

7. Meshcheriakov A., Bodenchuk L., Liganenko I., Rybak O., Lobunets T. Trends in the development of the banking system of Ukraine under conditions of military actions and globalization influences. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2023. Vol. 3 (50). P. 8—22. DOI:10.55643/fcaptp.3.50.2023.3993.

8. Пишний А. Українська економіка долає виклики війни. Чому це важливо не лише для України та чого очікувати далі? НБУ. 2024, 8 серпня. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kolonka-andriya-pishnogo-ukrayinska-ekonomika-dolaye-vikliki-viyni-chomu-tse-vajливо-ne-lishe-dlya-ukrayini-ta-chogo-ochikuvati-dali>

9. Ткаленко С.І., Тіпанов В.В. Банківська діяльність в умовах фінансової глобалізації. Економічний аналіз. 2021. Том 31. № 1. С. 211—217. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2021.01.211>

10. НБУ. Європейська інтеграція. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/euro-integration#section-1>

11. НБУ. Вимоги до капіталу банків. 2024. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Vymogy_do_kapitalu_23-05-2024.pdf?v=7

12. What is GDPR, the EU's new data protection law? <https://gdpr.eu/what-is-gdpr/?cn-reloaded=1>

13. NBU Sustainable Finance Development Policy 2025. 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Policy_rozvytok-stalogo-finansuvannja_2025_en.pdf?v=4

14. European Commission. The European Green Deal. 2024. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

15. НБУ. Основні показники діяльності банків. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

16. ECB Data Portal. Return on assets [%], EU (Member States and Institutions of the European Union) changing composition. Annual Report. 2024. https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/CBD2/CBD2.A-B0.W0.11._Z._Z.L.A.I2004._Z._Z._Z._Z._Z.PC#

17. ECB Data Portal. Return on equity [%], EU (Member States and Institutions of the European Union) changing composition. Annual Report. 2024. https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/CBD2/CBD2.A-B0.W0.11._Z._Z.L.A.I2003._Z._Z._Z._Z._Z.PC

18. Світлична В.Ю. Організаційні аспекти здійснення банківського фінансового моніторингу. Економіка і суспільство. 2018. № 15 С. 739—745 https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/111.pdf.

References:

1. Billings, M., Mollan, S. and Garnett, P. (2021), "Debating banking in Britain: The Colwyn committee, 1918", *Business History*, vol. 63 (6), pp. 944—965, DOI:10.1080/00076791.2019.1593374.

2. Figueiras, I., Gardo, S., Grodzicki, M., Klaus, B., Lebastard, L., Meller, B. and Wakker, W. (2021), "Bank mergers and acquisitions in the euro area: drivers and implications for bank performance", ECB, November, available at: https://www.ecb.europa.eu/press/financial-stability-publications/fsr/special/html/ecb.fsrart202111_02~33910adb15.en.html (Accessed 05 Nov 2024).

3. Kilimnik, J. and Pavlovski, C. (2014), "Core Bank Transformation in Practice — Large Scale IT System Renovation", *Business, Computer Science*, available at: <https://www.semanticscholar.org/paper/Core-Banking-Modernization-For-improved-operating-Sinha-Zimmerman/2124db8fb0c9009e995b1497ca591b6272ee664b> (Accessed 05 Nov 2024).

4. Lane, P. R. (2019), "Europe's role in a changing global economy", ECB, available at: https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2019/html/ecb.sp191115_1~41915e34c6.en.pdf?1f6e3468deea344483e0446ace2acc3 (Accessed 05 Nov 2024).

5. Sibanda, W., Ndiweni, E., Boulkeroua, M., Echchaibi, A. and Ndlovu, T. (2020), "Digital technology disruption on bank business models", *International Journal of Business Performance Management*, vol. 21, pp. 184—213.

6. Guley, A., I. (2019), "Digital transformation of the domestic banking environment in the context of the development of the FinTech ecosystem", *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 4, no. 1, pp. 6—15.

7. Meshcheriakov, A., Bodenchuk, L., Liganenko, I., Rybak, O. and Lobunets, T. (2023), "Trends in the development of the banking system of Ukraine under conditions of military actions and globalization influences", *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 3 (50), pp. 8—22. DOI: 10.55643/fcaptp.3.50.2023.3993.

8. Pysnyi, A. (2024), "The Ukrainian economy overcomes the challenges of the war. Why is this important not only for Ukraine and what to expect next?", August 8, available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kolonka-andriya-pishnogo-ukrayinska-ekonomika-dolayeviklik-viyni-chomu-tse-vajlyvo-ne-lishe-dlya-ukrayini-tachogo-ochikuvati-dali> (Accessed 05 Nov 2024).

9. Tkalenko, S.I. and Tipanov, V.V. (2021), "Banking activity in the conditions of financial globalization", *Ekonomichnyi analiz*, vol. 31, no. 1, pp. 211—217, DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2021.01.211>.

10. NBU (2024), "European integration", available at: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/euro-integration#section-1> (Accessed 05 Nov 2024).

11. NBU (2024), "Capital requirements of banks", available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Vymogy_do_kapitalu_23-05-2024.pdf?v=7 (Accessed 05 Nov 2024).

12. GDPR (2024), "What is GDPR, the EU's new data protection law?", available at: <https://gdpr.eu/what-is-gdpr/?cn-reloaded=1> (Accessed 05 Nov 2024).

13. NBU (2024), "Sustainable Finance Development Policy 2025", available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Policy_rozvytok-stalogo-finansuvannja_2025_en.pdf?v=4 (Accessed 05 Nov 2024).

14. European Commission (2020), "The European Green Deal", available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (Accessed 05 Nov 2024).

15. NBU (2024), "Main performance indicators of banks", available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.

16. ECB Data Portal (2024), "Return on assets [%], EU (Member States and Institutions of the European Union) changing composition", Annual report, available at: https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/CBD2/CBD2.A-B0.W0.11._Z._Z.L.A.I2004._Z._Z._Z._Z._Z.PC# (Accessed 05 Nov 2024).

17. ECB Data Portal (2024), "Return on equity [%], EU (Member States and Institutions of the European Union) changing composition", Annual. report, available at: https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/CBD2/CBD2.A-B0.W0.11._Z._Z.L.A.I2003._Z._Z._Z._Z._Z.PC (Accessed 05 Nov 2024).

18. Svitlichna, V.Yu. (2018), "Organizational aspects of bank financial monitoring", *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 15, pp. 739—745, available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/111.pdf (Accessed 05 Nov 2024).

Стаття надійшла до редакції 14.11.2024 р.